

Abstraktsamling

Forum för textforskning 13, Lund 7–8 juni 2018

Reläöversättning – översättning av en översättning

Anja Allwood, Institutionen för svenska språket, Göteborgs universitet

Reläöversättning, eller *indirekt översättning*, har förekommit så länge det har översatts texter. Det klassiska exemplet är bibelöversättningar, medan ett mer modernt exempel är Orhan Pamuks roman *Snö* (2005), som översattes från turkiska till svenska via engelska. Användningen av reläöversättning har varierat vad gäller språk, frekvens och bakomliggande orsaker. Attityderna till reläöversättning och förekomsten och effekterna av densamma är ett intressant forskningsområde, inte minst eftersom reläöversättning möjliggör kultur- och kunskapsutbyte mellan samhällen med språkkombinationer där det kanske faktiskt inte finns några verksamma översättare.

Det har tidigare hävdats att reläöversättning är ett av de minst undersökta områdena inom översättningsvetenskapen (St André, 2009:232). Internationellt sett håller detta på att ändras och det har även publicerats ett antal artiklar om svenska förhållanden (se t.ex. Alvstad, 2017). Det saknas emellertid fortfarande ett helhetsgrepp kring fenomenet reläöversatt skönlitteratur i dagens svenska samhälle. Syftet med min avhandling är därför dels att skapa större klarhet kring reläöversättningens nuvarande betydelse och status, dels att kartlägga vilka egenskaper som några reläöversatta skönlitterära verk på svenska uppvisar.

För att uppnå mitt syfte formulerar jag tre övergripande frågeställningar. Den första av dessa fokuserar på förekomsten av reläöversättning i Sverige efter millennieskiftet, den andra på attityder till reläöversättning inom förlagsbranschen och den tredje på aspekter i två romaner som reläöversatts från afrikaans till svenska via engelska.

Under föredraget kommer jag att berätta mer om mitt avhandlingsprojekt och den pågående bibliometriska delstudien om reläöversättningar år 2000–2015. Jag kommer också att kortfattat presentera de två andra delstudierna och de frågor jag behöver ta ställning till i samband med dessa.

Referenser:

Alvstad, Cecilia. (2017). Arguing for indirect translations in twenty-first-century

Scandinavia. I: *Translation Studies*, 10(2), 150–165.

<https://doi.org/10.1080/14781700.2017.1286254>

Pamuk, Orhan. (2005). *Snö*. (Övers. Inger Johansson). Stockholm: Norstedt.

St André, James. (2009). Relay. I: Baker, Mona & Saldanha, Gabriela (red.), *Routledge*

Encyclopedia of Translation Studies (2 uppl.). London/New York: Routledge, 230–

232.

Från pedagogiskt hjälpmedel till gruppssymbol: visuella representationer av hjärtat i hälsokommunikation

Theres Bellander och Anna-Malin Karlsson

I flera av de kommunikativa sammanhang som undersökts i projektet *Hälsolitteracitet och kunskapsbyggande i informationssamhälle* förekommer visuella (icke-fotografiska) representationer av hjärtat: det friska hjärtat och hjärtan med olika typer av medfödda missbildningar. Vårt syfte i denna studie är att förstå dessa representationers betydelse och roll i kommunikationen: semantiskt och socialt. Materialet består av handritade skisser (vars ursprung är det konsultationssamtal med en hjärtspecialist där diagnosen förmedlas) och datorritade illustrationer (från faktawebsidor som 1177) samt olika (re)kontextualiseringar av dessa. Skisserna och de datorritade illustrationerna förekommer, utöver i sina ursprungskontexter, exempelvis i digitala medieringar som bloggar och Instagramuppdateringar. Vi analyserar dem dels som multimodala resurser (med utgångspunkt i Kress & van Leeuwens analysmodeller), dels i relation till de kommunikativa sammanhang som de är delar av. Analysen av kontextualiseringarna tar fasta på resepresentationernas funktion i de olika sammanhangen, interaktionellt och ur ett genreperspektiv. Särskilt fokus läggs på hur representationernas olika affordanser, som till stor del hänger ihop med deras proveniens (ursprung), tas i bruk i skapandet av ideationell mening och av sociala relationer. Preliminära iakttagelser antyder att den handritade skissen i högre grad bär med sig betydelser om det specifika (den reducerade framställningsformen till trots), medan den datorritade (och ofta mer detaljerade) illustrationen uppfattas som mer generell och kontextoberoende, och därmed öppen för fortsatt bearbetning på olika sätt.

Høgskulen på Vestlandet, Bergen (Noreg)

Førsteamanuensis Kjersti Maria Rongen Breivega:

Samandrag til **Forum för textforskning** (FoT) 13, Lund 7.-8. juni 2018

Elevposisjonering i debatt

I *Call for papers* til denne konferansen vert det understreka at konferansen står for eit tradisjonelt humanistisk syn på tekstar. Vidare spør ein: «Vad är textvetenskap i det vi gör? Vad är språkvetskap? Kan det vi gör lika gärna göras av någon som inte är språkvetares?». Dette er spørsmål som kjennest særst relevante for oss som har lærarutdanningsinstitusjonar som institusjonell ramme for tekstforskninga vår.

I dette innlegget skal eg presentere funn frå ein studie av korleis ungdomskuleelevar posisjonerer seg i ein klasseromsdebatt om oljeutvinning i Lofoten. Denne klasseromsdebatten inngår som materiale i det tverrfaglege forskingsprosjektet Kritisk demokratisk danning (Lived Democracy) ved Høgskulen på Vestlandet i Noreg (sjå også Breivega m.fl. 2016). Posisjonering som fenomen er i sin natur tverrfagleg, med opphav i sosiologien og då som kritikk av Goffmans rolleomgrep. Kva vil det seie å forske på dette som norskdidaktikar og tekstvitar? Det er mange ulike rammeverk som kan brukast for å undersøkje nærare korleis språkbrukarar posisjonerer seg andsynes andre (Davies & Harré 1990, Ongstad 1996, Bakhtin 1998, Lyng 2004, Smidt 2008 og Myklebust 2017). I studien som vert presentert her, vert det bygd vidare på analytiske kategoriar som er utvikla i Breivega 2003 under paraplytermen enonsiative spor.

I den empiriske tilnærminga vert det stilt tre spørsmål: kva «sjølv» framstår elevane med når dei talar (manifestasjon av talande subjekt), korleis byggjer dei vidare på det dei andre elevane seier (referansar til andre) og kor *sikre* framstår dei om det dei ytrar (epistemiske kvalifiseringar)? Vi følgjer særleg tre elevar - Roy, Mary og Eva - gjennom heile debatten og etablerer deira posisjoneringsprofil. Resultata av analysen syner at alle elevane skaper ulike typar fellesskap via måten dei konstruerer seg sjølv som talande subjekt, at alle i større eller mindre grad dreg inn andre elevars ytringar og at dei gjer det på ein respektfull måte. Det er størst ulikskapar når det kjem til kor sikre dei er på det dei ytrar. Sjølv om alle elevane bidreg på ein konstruktiv og respektfull måte i debatten, kan dei seiast å representere ulike debattstilar og elevtypar: Roy er ein spelar, Eva ein balansekunstnar og Mary ein tvilar.

Referansar:

Bakhtin, M. (1998). *Spørsmålet om talegenrane*. Omsett og med etterord av Rasmus Slaattelid. Bergen: Ariadne.

Breivega, K.R. (2003). *Vitskapelege argumentasjonsstrategiar. Ein komparativ analyse av superstrukturelle konfigurasjonar i medisinske, historiske og språkvitskapelege artiklar*. Skrifter frå prosjektmiljøet norsk sakprosa, nr. 8. Oslo: Norsk sakprosa og Norsk

faglitterær forfatter- og oversetterforening. Også tilgjengelig på Internett:
<http://www.hf.uio.no/iln/forskning/grupper/tekstretorikk/skriftserien/utgivelser/8Breivega-Vitskaplege-argumentasjonsstrategiar.pdf>

Breivega, K.M.R, K.H. Hauge, M. Johnsen-Høines & T.E. Rangnes (2016). Klasseromsdebatt som dannelsesarena. *Norsklæraren*, 4, s. 45-52.

Davies, B & Harré, R. (1990) Positioning: The Discursive Production of Selves. *Journal for the Theory of Social Behavior* 20, 43-63.

Lyng, S. T. (2004). *Være eller lære? Om elevroller, identitet og læring i ungdomsskolen*. Oslo: Universitetsforlaget.

Myklebust, H. (2017). Posisjonering og evaluering i argumenterende elevtekstar. *Nordic Journal of Literacy Research* 3, 1-17.

Ongstad, S. (1996). *Sjanger, posisjonering og oppgaveideologier: et teoretisk-empirisk bidrag til et tverrfaglig, semiotisk og didaktisk sjangerbegrep*. Avhandling for graden doctor artium. Trondheim: Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, NTNU.

Smidt, J. (2008). Dialoger og posisjoneringer – felt, relasjon, mediering. Utprøving av hallidayske og bakhtinske begrep i analyse av elevtekster og skrivesituasjoner i skolarelevant forskning. Tilgjengelig på Internett:
<http://tapir.pdc.no/pdf/FOU/2008/2008-01-3.pdf>

Philippe Collberg

Lunds universitet
philippe.collberg@nordlund.lu.se

Varför satsradar gymnasieelever?

En satsradning är en typ av textbindning där två huvudsatser fogas till varandra utan att skiljas åt av stort skiljetecken eller konjunktion. Inom skolans svenskundervisning har det sedan åtminstone 1950-talet uppmärksammats som ett återkommande problem i elevtexter, samtidigt som konstruktionen accepteras i flera av det offentliga språkets texttyper och dessutom verkar vinna terräng i allt fler.

Tidigare undersökningar (t ex Danielewicz & Chafe 1985; Gohl 2000) har härlett satsradningar till talspråket, där huvudsatser kan följa på varandra utan explicit samordning och med fortsättningsston som signalerar ett nära semantiskt samband mellan satserna. Att satsradning är vanligast hos oerfarna skribenter skulle i så fall kunna förklaras av att de utgår från talets principer för att segmentera information i skrift, innan de tillägnat sig en skriftspråkssyntax och normer för interpunktion (jfr Ledin 1998). Jag menar emellertid att okunskap om satsgränser inte kan vara mer än en delförklaring till förekomsten av satsradningar i text, dels eftersom konstruktionen länge har förekommit även hos professionella skribenter (se Westman 1974), dels eftersom även satsradande elever i de flesta fall är väl medvetna om funktionen med och normerna för satskonnektion och interpunktion.

I mitt avhandlingsprojekt undersöker jag en grupp gymnasieelevers texter med särskilt fokus på förekomsten av och funktionen hos satsradningar. Med utgångspunkt i att satsradning är något mer komplext än en misslyckad och omedveten meningsindelning som beror på slarv, jämför jag elevernas användning av satsradningar med andra principer för satskonnektion som förekommer i texterna. En tentativ slutsats är att det finns särskilda skäl till varför eleverna ibland skiljer två huvudsatser åt med punkt, ibland med konjunktion, och ibland med kommatecken.

I mitt föredrag visar jag att satsradningar är ett komplext fenomen som spänner över flera delar av språkvetenskapen, och som bland annat väcker frågor om förhållandet mellan syntaktisk och semantisk samordning mellan satser, om principer för att organisera information i text, om meningsbegreppet som skriftspråksnorm samt, inte minst, om gymnasieelevers skrivutveckling.

Referenser:

Collberg, Philippe. Avhandling under arbete.

Danielewicz, Jane & Chafe, Wallace. 1985. How "Normal" Speaking Leads to "Erroneous" Punctuating. In: Sarah Warshauer Freedman (ed.) *The Acquisition of Written Language. Response and Revision*. S. 213-226. Ablex publishing Corporation. Norwood, New Jersey.

Gohl, Christine. 2000. Causal relations in spoken discourse: Asyndetic constructions as a means for giving reasons. In: Elizabeth Couper-Kuhlen & Bernd Kortmann (eds.). *Cause - Condition - Concession - Contrast. Cognitive and Discourse Perspectives*. S. 83-110. Mouton de Gruyter. New York, Berlin.

Ledin, Per. 1998. Att sätta punkt. Hur elever på låg- och mellanstadiet använder meningen i sina uppsatser. I: *Språk och stil*. NF 8. S. 5-47. Uppsala.

Westman, Margareta. 1974. Bruksprosa: en funktionell stilanalys med kvantitativ metod. Liber läromedel/Gleerups. Lund.

En diakron och didaktisk genreanalys av det skriftliga nationella kursprovet i svenska för gymnasieskolan

Erik Falk

Gruppen för nationella prov i svenska och svenska som andraspråk vid Uppsala universitet konstruerar skrivprov där skrivuppgifterna fingerar situationer i vilka eleverna tänks skriva sin text med anpassning till mottagare, medium, syfte och genrekrav.

Provgruppen granskar utfallet av denna provstrategi, t.ex. i Östlund-Stjärnegårdh 1997. En studie av Nyström Höög (2010) pekar på hur svårt det kan vara att skriva en text i en tänkt situation med hänsyn till både genre och texttyp. Det är svårt för eleverna att förhålla sig till såväl provsituation som till den tänkta skrivsituationen (jfr Borgström 2010).

I en tidigare jämförelse (Falk 2015) av kursprov B för gymnasieskolan 2002 och 2012 visar det sig att provförberedelserna tidigare lade allt större vikt vid genre i inspirationshäfte, förberedelseläsning, textsamtal, bedömningsträning och skrivuppgifter. Det didaktiska utfallet av denna fokusering på genrebegreppet i helhetsbedömningen av elevtexterna vill följande undersökning klargöra.

Mitt material består av elevlösningar på uppgiften *Djuren i människans tjänst*, ett debattinlägg från kursprov B för gymnasieskolan höstterminen 2002 som upprepades höstterminen 2012. Materialet har använts i en undersökning av Tengbom Zetterman (2013) med fokus på gymnasieelevers generella skrivförmåga. I min studie analyseras från varje årgång vardera 40 debattinlägg med varierande betygsomdömen ur ett genreteoretiskt och ämnesdidaktiskt perspektiv (jfr Holmberg 2009).

Litteratur

- Borgström, Eric, 2010: Att skriva prov. Om normer och textstruktur i gymnasieskolans skriftliga nationella prov. I: Språk och stil nr 20, NF. Uppsala. S. 132–164.
- Falk, Erik, 2015: Genrer och texttyper. En diakron och didaktisk analys av det skriftliga nationella kursprovet i svenska för gymnasieskolan. Sektionsföredrag vid FoT i Umeå.
- Holmberg, Per, 2009: Textsamtal för skrivande. I: Muntlighetens möjligheter – retorik, berättande, samtal, red. av Anne Palmér m.fl., S. 59–69. Uppsala
- Nyström Höög, Catharina, 2010: Mot ökad diskursivitet? Skrivutveckling speglad i provtexter från årskurs 5 och årskurs 9. (Svenska i utveckling 27. FUMS Rapport nr 228). Uppsala.
Fulltext: <http://uu.diva-portal.org/smash/get/diva2:380369/FULLTEXT01.pdf>
- Tengbom Zetterman, Emilie, 2013: Skrivförmåga i förfall? En undersökning av elevers argumenterande skrivande 2002 och 2012. Opublicerad uppsats Svenska 4. Uppsala.
Fulltext: <http://uu.diva-portal.org/smash/get/diva2:688406/FULLTEXT01.pdf>
- Östlund-Stjärnegårdh, 1997: Skriva debattartiklar i skolan – går det? Om texttypen debattartikel i nationella prov. (Svenska i utveckling nr 6. FUMS Rapport nr 186.) Uppsala.

Att "mota Olle i grind och gå vidare på den inslagna vägen"
Om metaforer i cancerbloggar

Anna W Gustafsson & Charlotte Hommerberg

Projektet MEPAC studerar metaforanvändning i ett material bestående av patientbloggar, anhörigbloggar och intervjuer. Att blogga om sina upplevelser när man är sjuk, eller nära anhörig till en sjuk person, fyller flera funktioner, såsom t.ex. att upprätthålla social kontakt eller som ett terapeutiskt redskap för att bearbeta och begripliggöra sina upplevelser. Det senare är ett framträdande drag i flera av de studerade bloggarna, och metaforer spelar en viktig roll i patienternas försök att förmedla sina upplevelser och tankar. I vår analys, som utgår från en kognitiv förståelse av metaforer, har vi identifierat fyra helt dominerande källomäner för metaforanvändning: *resan*, *kampen*, *bördan* och *fångenskapen*. Vi har också kunnat se att den individuella variationen är mycket stor vad gäller vilka omäner som används mest och – framför allt – vad gäller hur frekventa metaforerna är (dvs. "metafortätheten"). Detta kan förklaras både med att individerna använder blogg-genren på olika sätt och i olika syfte och med att deras förhållningssätt till sin situation (åtminstone det de väljer att förmedla) skiljer sig åt. I föredraget kommer vi att visa hur dessa omäner kommer till uttryck i bloggarna och diskutera den individuella variationen.

Barbro Wallgren Hemlin
Inst. för svenska språket
Göteborgs universitet

De intressanta varianterna. Ett föredrag om utgivningen av Esaias Tegnér's kyrkliga tal och en oundgänglig editionsfilologisk typ av kommentarer

Var ska man tala om en vetenskaplig kritisk utgåva av Esaias Tegnér's kyrkliga tal om inte vid Lunds universitet? Här var Tegnér professor i grekiska och när han 1812 tillträdde sin professur lät han också prästvig sig och blev prebendekyrkoherde i Stävie och Lackalänga som ligger strax utanför Lund. Den första volymen av den utgåva som jag arbetat med under många år innehåller just de predikningar och andra kyrkliga tal som Tegnér höll under sin tid i Lund (*Esaias Tegnér's kyrkliga tal I. Åren 1813–1823*). Den andra volymen, som kommer att ges ut under hösten 2018, innehåller tal från de första åren av Tegnér's tid som biskop i Växjö. Arbetet utförs inom ramen för Tegnér'samfundets utgivning av Tegnér's samlade skrifter. Materialet som ligger till grund för utgåvan är omfattande – 1182 handskrivna manuskriptsidor, fördelade på 114 manuskript och 83 kyrkliga tal. Den största delen av handskriftmaterialet förvaras på Lunds universitetsbibliotek.

Editionsfilologi är kanske inte den disciplin man först kommer att tänka på i samband med textforskning, trots att all utgivning av text handlar just om analys av text ur olika perspektiv. Arbetet med en vetenskaplig kritisk utgåva innebär t.ex. ofta att försöka förstå och tolka svårläst handskrivna text och att fastställa sannolika textvarianter för att nå fram till pålitliga och användbara versioner av texten. Editionsfilologin kan liknas vid naturvetenskapernas grundforskning. Genom systematisk och stringent textanalys tas vetenskapligt pålitliga textversioner fram, vilka sedan kan ligga till grund för kommande forskning.

Ett oundgängligt inslag i textkritiska utgåvor är de olika typerna av kommentarer. Ofta, såsom i Tegnérutgåvan, finns tre typer: *varianter*, *sakkommentarer* och *ordförklaringar*. I synnerhet de förstnämnda kommer att behandlas i föredraget. I varianterna kommenteras alla ändringar i form av strykningar, utbyten, tillägg etc. som gjorts i manuskripten. Den verkligt intresserade läsaren ska alltså i princip kunna rekonstruera olika textvarianter utifrån variantapparaten kommentarer. Om det finns flera versioner av texten eller om texten tidigare tryckts ges även information om det manuskript som utgör grundtext och om övriga manuskript/tryck.

Varianterna är en central del av en textkritisk utgåva, men de ses nog ofta som lite tråkiga och får ibland orättvist litet typografiskt utrymme. De göms nästan undan. Detta är synd eftersom de ger mycket intressant information. I föredraget kommer att ges exempel på vilka olika typer av information som ges i varianterna och vad man kan ha för glädje av den. De så kallade *accidentalierna* rör stavning och interpunktion och är av stort värde. Men mera spännande är oftast *substantiellerna* – ändringar och strykningar som gäller ordval och innehåll. I föredraget ges konkreta exempel på denna typ av ändringar. Vad gjorde Tegnér för ändringar i sina manuskript? Och varför ändrade han? Såväl stilistiska som innehållsliga aspekter kommer att diskuteras. Inte sällan ger ändringarna signaler om t.ex. författarens sinnesstämning (eller kanske om förändringar i sinnesstämning), om förändrade avsikter med texten eller om förändringar i den situationella kontexten. Analysen av förändringar inom texten ger information om förändringar utom texten.

Tegnér, Esaias 2017. *Esaias Tegnér's kyrkliga I. Åren 1813–1823*. Utgivna av Barbro Wallgren Hemlin på uppdrag av Tegnérssamfundet. Skellefteå: Artos.

Språkförhandling och standardspråksideologi på appen Jodel

Sociala medier har beskrivits som ett "unregulated orthographic space" (Sebba 2007:56), som sällan styrs av explicita språkregler. Vissa forskare menar också att dessa kanaler ger ökad möjlighet att förhandla och utmana dominerande språkideologier (jfr Kelly-Holmes 2015) medan andra (Blommaert et al. 2009) hävdar att miljön på sociala medier kan gynna språkideologier med fokus på homogenitet.

Dessa delvis motstridiga resultat från tidigare forskning utgör bakgrunden till mitt föredrag som handlar om metaspråkliga diskussioner på mobilappen Jodel. På Jodel kan människor anonymt göra inlägg med text och/eller bild. Inläggen blir synliga för andra användare som befinner sig i närheten och de kan kommentera. Syftet med föredraget är att genom en analys av så kallad "language policing" (Blommaert et al. 2009) på Jodel reda ut vilka normer och språkideologier som är framskjutna och hur eventuellt motstånd mot dessa formeras.

"Language policing" definieras som metalingvistiska kommentarer gällande andras eller eget språkbruk, med målet att modifiera det. Exempelvis kan det röra sig om kommentarer om särskrivningar eller stavfel. Materialet består av 123 trådar från Jodel som innehåller sådana kommentarer, och de samlades in under januari och februari månad 2018.

Analysen utgår från van Leeuwens (2007; 2008) legitimeringsstrategier, där de olika strategierna visar på hur språkideologier förhandlas och fixeras. Analysen visar hur skribenterna främst använder sig av "language policing" som legitimerar utifrån en standardspråkideologi (Milroy 2001). Man kan säga att jodelskribenterna samarbetar för att skapa ett språkligt landskap som definieras av ett homogent, standardnära språk, även om appen i teorin skulle kunna bjuda in till ett mer talspråksinfluerat eller (i relation till standardnormen) varierat språkbruk. Det innebär att language policing blir en diskursiv strategi som i förlängningen leder till att normavvikare inte tas på allvar eller utesluts ur diskussionerna.

Referenser

- Blommaert, Jan, Helen Kelly-Holmes, Pia Lane, Sirpa Leppänen, Máiréad Moriarty, Sari Pietikäinen & Arja Piirainen-Marsh. 2009. Media, multilingualism and language policing: an introduction. *Language Policy* 8(3): 203-07.
- Kelly-Holmes, Helen. 2015. Analyzing language policies in new media. I: *Research Methods in Language Policy and Planning: A Practical Guide*, F.M. Hult & C. Johnson (red.), 130-39. Malden, MA: Wiley Blackwell.
- Milroy, James. 2001. Language ideologies and the consequences of standardization. *Journal of sociolinguistics* 5(4): 530-55.
- Sebba, Mark. 2007. *Spelling and society*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Van Leeuwen, Theo. 2007. Legitimation in discourse and communication. *Discourse & Communication* 1(1): 91-112.
- . 2008. *Discourse and practice : new tools for critical discourse analysis* Oxford: Oxford University Press.

Översättningslösningar som pedagogiskt verktyg

Lisa Holm, Lunds universitet

Om man frågar en erfaren och skicklig skönlitterär översättare vad det är hon gör när hon översätter får man ibland mycket vaga svar. En erfaren översättare översätter inifrån de två språk och kulturer hon arbetar med, och att översätta omfattar så många enskilda språkliga val att processen inte riktigt kan sammanfattas eller förklaras på ett handfast sätt. Men både lärare och studenter inom en översättarutbildning behöver sätt att tala om vad översättaren konkret gör i överföringen från källspråk till målspråk. Därför finns det i litteraturen olika sorters listor som försöker greppa vad som sker med språket vid överföringen. Den nivå jag talar om brukar kallas lokala strategier om man tänker på översättarens valmöjligheter mellan olika uttryckssätt. Samma nivå brukar kallas shift om man istället analyserar en färdig översättning, en måltext, och jämför den med dess källtext. Jag slår ihop perspektiven och talar om översättningslösningar, som alltså både kan vara strategier för en översättare och skillnader mellan en källtext och en måltext (skillnader som går utöver själva bytet av språklig kod).

Problemet med översättningslösningar är att de lätt förökar sig ju mer man tänker på dem och därtill är de mycket svåra att avgränsa från varandra. Båda problemen beror på att texter opererar på alla nivåer samtidigt: lexikal, semantisk/ideationell, syntaktisk, grafisk, funktionell, pragmatisk, relationell, textuell, stilistisk nivå. En klassisk uppsättning av lösningar, som stammar från Vinay & Darbelnet (1958: *Stylistique comparée du français et de l'anglais*; fransk nyutgåva 1977, engelsk översättning 1995) innehåller sju lösningstyper. Anthony Pym går i boken *Translation Solutions for Many Languages*, 2016, igenom en lång rad olika listor som innehåller allt från de klassiska sju upp till ett drygt trettiotal lösningstyper, med olika indelningsgrunder.

Det jag vill presentera är en lista över översättningslösningar som jag har funnit att vi inom översättarutbildningen vid Lunds universitet ständigt återkommer till och behöver diskutera. Den är indelad i lexikala, syntaktiska och textuella lösningar. Jämfört med andra förslag lägger den större vikt vid syntaktiska lösningar och inkorporerar härvidlag Ekerots beskrivning av transformationer i svenskt skriftspråk (Ekerot 2011). Ambitionen är att listan ska vara intuitivt rimlig, dvs. den ska omfatta lösningar som översättare faktiskt tillämpar mer eller mindre medvetet. Den ska vara empirinära, dvs. det ska vara lätt att hitta många exempel på dessa lösningar om man jämför källtexter och måltexter mellan olika språk och inom olika genrer med varandra. Den ska ligga på lagom nivå, inte för generell, inte för detaljerad. Det ska vara rimligt lätt att hålla isär de olika lösningarna från varandra. Den ska ha termer som stämmer med etablerad svensk språkvetenskaplig terminologi. Den ska inte uttala sig om effekten av lösningarna, men givetvis förbereda för en sådan diskussion. Detta betyder att lösningarna definieras strukturellt, inte funktionellt. Om en lösning är "passivering" (dvs. källtexten har en aktiv konstruktion, måltexten har motsvarande passiva konstruktion) utgår definitionen från språkets formsida. Men anledningen till passiveringen kan vara flera olika saker och effekten i måltexten kan vara flera olika saker. Detta fångas inte av beskrivningen, men syftet är självfallet att det ska bli lättare att diskutera funktionella textaspekter om man har begrepp för de strukturella skillnaderna mellan källtext och måltext.

Sissel Høisæter

**Førstamanuensis i norsk ved Institutt for språk, litteratur, matematikk og tolking,
Høgskulen på Vestlandet**

'Stedet' som *topos* i ungdommers argumentasjon

Paperet er en topologisk-retorisk analyse av en klasseromsdebatt om oljeutvinning i Lofoten i Nord-Norge, gjennomført ved en lokal ungdomskole i juni 2013. *Lofotendebatten* er 100 minutter lang, har ca. 380 turtakninger, og analysen er av den transkriberte versjonen av debatten. Denne analysen dreier seg om hvordan elever bruker bestemte *topoi* i argumentasjonen sin. *Topos* er «I retorikken det sted hvor taleren kan finne bestemte typer argumenter eller argumentasjonsmønstre, også brukt om argumentene selv» (Eide 2004, s. 115). Analysen handler om *stedet* som *topos*, og forskningsspørsmålet er "På hvilken måte bruker elevene i Lofotendebatten *stedet* som *topos* i debatten om oljeutvinning i nord?" Analysen fokuserer på ungdommers argumentasjonsstrategier ved å se på hvordan elevene benytter lokale bygninger og topografiske forhold i lokalsamfunnet i argumentasjonen sin. Sentrale steder i *Lofotendebatten* er et kjøpesenter, kulturhuset i byen, boligbebyggelsen, den topografiske utformingen av naturen på stedet, og fjellene og havet (under og over havoverflaten) som omgir stedet. Gjennom den topologiske analysen er paperet en nærlesing av måten ungdommene bygger opp argumentasjonen sin omkring kulturelle fenomen og faktiske topografiske forhold i lokalsamfunnet, samtidig som det drøfter noen premisser for utviklingen av demokratiske og retorisk danning i en skolesammenheng. På et metaplan peker den topografiske analysen på måten tekstanalyse kan bidra til en større forståelse av demokratiske prosesser.

Sunniva Petersen Johansen

Institutt for lingvistiske, litterære og estetiske studium, Universitetet i Bergen

Kva kunnskap kan forskning på elevtekstar frå ein tekstlingvistisk innfallsvinkel bidra med?

I ph.d.-prosjektet mitt står eksamenstekstar frå norsk vidaregåande skule i sentrum som forskingsobjekt, og den overordna problemstillinga for tekstanalysane er i all enkelheit korleis tekstane er utforma som svar på ei spesifikk skriveoppgåve og den gitte konteksten. Dette er den avsluttande eksamenen for norskfaget, ei femtimersprøve der elevane skal skrive ein obligatorisk korttekst, og eitt langsvar der dei har fire ulike oppgåver å velje mellom.

Eit knippe langsvartekstar frå dei to siste åra utgjer materialet mitt, med tilhøyrande skriveoppgåve, og den metodiske innfallsvinkelen er basert på tekstlingvistikk/diskursanalyse, der retorisk-funksjonelle komponentstrukturar som ein argumentativ Problem-løysing-modellen som den ein finn hos Tirkkonen-Condit, ein narrativ modell i Labov/Waletzky-tradisjonen, og ein deskriptiv modell basert på Jean Michel Adams deskriptive modell vert nytta for å beskrive tekstane (sjå også Breivega 2003). Lingvistiske signal på mikronivået er med på å underbygge analysane av tekstorgansieringa.

Viktige spørsmål i samband med prosjektet er nettopp kva ei tekstlingvistisk utforsking av eksamenstekstar frå norskfaget kan gje oss kunnskap om, og innanfor kva felt – skrivepedagogikk , tekstforskning, språkvitskap?

Desse spørsmåla vil eg diskutere gjennom nokre eksempel frå tekstanalysane i ph.d-prosjektet.

Sunniva Petersen Johansen

Institutt for lingvistiske, litterære og estetiske studium, Universitetet i Bergen

Litteratur

Breivega, K. (2003). *Vitskaplege argumentasjonsstrategiar. Ein komparativ analyse av superstrukturelle konfigurasjonar i medisinske, historiske og språkvitskaplege artiklar*. Skrifter frå prosjektmiljøet norsk sakprosa, nr. 8. Oslo: Norsk sakprosa og Norsk faglitterær forfatter- og oversetterforening.

Labov, W. & J. Waletzky (2006) [1966]. Narrative analysis: oral versions of personal experience. I P. Coubley (Red.) *Communication Theories, Critical Concepts in Media and Cultural Studies*, band III, s. 28-63. London & New York: Routledge.

Tirkkonen-Condit, S. (1985). *Argumentative Text Structure and Translation*, Ph.D. Studia Philologica Jyväskyläensia 18. Jyväskylä: University of Jyväskylä.

Titel: Kan textforskning bidra till tidigare och säkrare demensdiagnostik?

Dimitrios Kokkinakis
Kristina Lundholm Fors
Marie Eckerström
Charalambos Themistokleous

Göteborgs universitet

Abstract: Tidigare forskning har visat att subtila språkstörningar kan finnas vid de tidigaste förstadierna till demens, flera år innan en klinisk diagnos kan ställas. Inom ramen för projektet ”*Språkliga och extra-lingvistiska parametrar för tidig upptäckt av kognitiv svikt*” (finansierat av Riksbankens Jubileumsutlysning, 2016-19) undersöker vi med hjälp av språkteknologi och språkanalysstudier hur dessa språkstörningar yttrar sig. Kan språkteknologi användas för att upptäcka dessa tidiga språkrelaterade symtom och därmed bidra med nyanserad, komplementär och användbar kunskap? Kan användning av språkteknologi särskilja personer med de allra tidigaste kognitiva avvikelserna från personer med mer godartad, åldersrelaterad kognitiv svikt? Vilka språkliga förmågor drabbas? Hur yttrar sig dessa förändringar och vilka slags empiriska material finns att tillgå? Dessa är några av de frågor vi söker svar på.

Vi gör inspelningar som vi analyserar för att kunna ta fram ny kunskap om subtila språkliga kännetecken som kan föregå demensutveckling. Denna kunskap kan användas för att eventuellt kunna förutsäga vilka individer som befinner sig i riskzonen för att utveckla demens, och kan vara användbar som komplementär beslutsunderlag till domänexperter. Vi utviner, analyserar och undersöker om det finns samband mellan olika språkrelaterade parametrar från spontan talinteraktion, transkriptioner men även ögonrörelser och neuropsykologiska tester från personer med subjektiv eller lindrig kognitiv nedsättning och friska kontrollpersoner. Många gånger är det svårt att avgöra huruvida lindriga kognitiva symtom är en del av det normala åldrandet eller början på en neurodegenerativ process. Vi förväntar oss inte heller att varje enskild person med kognitiv nedsättning kommer att uttrycka sig eller läsa på samma sätt utan snarare att dessa personer tidigt i sjukdomsförloppet kommer att börja uppvisa olika slags avvikande läsmönster, eller göra fonologiska, lexikala, syntaktiska eller semantiska fel. I studien utvecklar vi verktyg för att automatiskt hitta dessa avvikelser, och målet är att detta sedan ska kunna användas som komplement till tidig diagnostik samt som prognostiskt eller screeningverktyg.

Deltagarna i vår studie har rekryterats från en pågående longitudinell studie, ”Demens i Tidigt Skede”, (eng. ”The Gothenburg MCI study”; Wallin et al., 2016) på Minnesmottagningen i Göteborg, och vårt projekt har godkänts av den lokala etiknämnden. Alla deltagare i studien (kontrollgruppen [HC], personer med subjektiv kognitiv nedsättning [SCI] och personer med mild kognitiv nedsättning [MCI]) har genomgått baslinjeundersökning och gett informerat skriftligt samtycke (demografisk information finns i tabell 1). Vårt projekt är f.n. pågående och vi kommer presentera resultat baserade på inspelningstillfälle nr ett (aug. 2016-mars 2017). En ny inspelningsomgång, med samma deltagare, började i februari 2018 och förväntas vara avslutad i december 2018. Under presentationen kommer vi ge exempel på olika tal-, text- och ögonrörelseanalyser vi har genomfört och diskutera metodval och resultat baserade på studiens första fas. Vi kommer vidare ge en kort inblick i den nya, pågående inspelningsomgången och de nya testmoment vi använder. Vi vill med vårt arbete visa hur språkteknologisk analys kan bidra till

att utöka vår kunskap inom området så att den kan vara användbar för tidig diagnostik och optimal omvårdnad.

Enligt Socialstyrelsen (2017) finns det i Sverige över 160 000 personer med någon demenssjukdom. Våra resultat kan ha en betydelse för vårdpersonal som snabbare vill diagnostisera och identifiera individer med olika former av kognitiv funktionsnedsättning innan allvarliga symtom blir påtagliga. Utvecklingsmöjligheterna är många: nya eller förbättrade kognitiva screeningtester som skulle kunna användas inom primär- och specialistvården, samt utveckling och tillämpning av insatser som kan påverka beteendemönster och träna upp individens kommunikativa förmåga, kan på sikt leda till positiva konsekvenser som minskade vårdköer samt effektivare behandling avseende kostnader och behandlingsutfall.

	HC (n = 36)	MCI (n = 31)	SCI (n = 23)	Group comparison
Age (years)	67.9 (7.2)	69.9 (5.7)	66.3 (6.9)	(F(2, 88) = 2.082, p = .131)
Education (years)	13.2 (3.4)	14.1 (3.5)	16.1 (2.1)	(F(2, 88) = 6.085, p = 0.003)
Sex (M/F)	13/23	16/16	9/14	

Tabell 1. Demografisk information för populationen i studien.

Referens:

Socialstyrelsen (2017). En nationell strategi för Demenssjukdom – Underlag och förslag till plan för prioriterade insatser till år 2022. <<http://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/20640/2017-6-4.pdf>>

Anders Wallin et al. (2016). The Gothenburg MCI study: design and distribution of Alzheimers disease and subcortical vascular disease diagnoses from baseline to 6-year follow-up. *J of Cerebral Blood Flow & Metabolism*. Vol. 36:1, pp. 114–131.

Abstrakt till Forum för textforskning 7–8 juni 2017, Lund

Texter i det finländska näringslivet.

Jannika Lassus och Johanna Tanner

Centret för språk och affärskommunikation, Hanken, Svenska handelshögskolan

Dagens arbetsliv är digitalt och bygger i hög grad på kommunikation genom digitala kanaler. Inom textforskningen har skrivande i arbetslivet i hög grad fokuserat myndigheternas texter och textproduktion. I någon mån har samverkan mellan text och tal också undersökts i möteskontexter. Företagstexter har undersökts i någon mån, men processerna i företagets textproduktion är inte helt klarlagda. Vilket slags texter som skrivs, av vem och för vilket syfte i näringslivet i dag är inte klarlagt.

Vår forskning visar att finlandssvenskar använder flera språk i affärlivet (Lassus & Tanner 2017a & 2017b). Såväl modersmålet svenska som det andra inhemska språket finska används, tillsammans med engelska, i olika kommunikationssituationer. Vår övergripande forskningsfråga i projektet *Finlandssvenskars skrivande i arbetslivet i dagens Finland* är vilka texter anställda i den privata sektorn och tredje sektorn skriver. Preciserande frågor är bl.a. på vilket språk de skriver, på vilket sätt, hur texterna benämns och hur texterna ser ut. Projektets inledande fas var en enkätundersökning vars resultat har presenterats i några föredrag (t.ex. Lassus & Tanner 2017a, Lassus & Tanner 2017b). I den andra fasen görs en intervjuundersökning och i den tredje fasen undersöks de insamlade näringslivstexterna.

Vi vill gärna presentera preliminära resultat av den andra fasen, dvs. en intervjuundersökning som utförs under våren 2017 med ett antal finlandssvenskar som är verksamma i affärlivet i Finland. Under intervjuerna ställer vi frågor om språkanvändning, textproduktion och kommunikation samt samlar in aktuella texter som informanterna har skrivit. I föredraget utgår vi från några av intervjuerna och ger preliminära resultat om finlandssvenskars skrivande i affärlivet i Finland med fokus på vilket slags texter som skrivs.

Lassus, Jannika & Tanner, Johanna (2017a). Har svenskan en plats i affärlivet? Föredrag hållet vid Svenskans beskrivning 36, 25.10.2017, Uppsala.

Lassus, Jannika & Tanner, Johanna (2017b). De inhemska språken i arbetslivet – Kotimaiset kielet työelämässä. Föredrag hållet vid Institutet för de inhemska språken 3.11.2017, Helsingfors.

Försäkringskassan bjuder in till samarbete

Försäkringskassan vill bjuda in språkforskare till samarbete för att förbättra aktuella texter som verkligen ställer till problem för läsaren – i vårt fall oftast en privatperson som behöver någon form av ekonomiskt stöd från oss och därför måste förstå det vi skriver.

Vi vill hjälpa er att hitta relevant undersökningsmaterial, så att forskningen leder oss framåt och bidrar till ett demokratiskt samhälle där människor förstår sina rättigheter och skyldigheter gentemot staten. Vi vet en hel del om vilka texter som väcker frågor, och vi vet ofta bakgrunden till att det blir så.

Det finns aspekter på våra texttyper som man måste känna till och förstå. Ofta handlar det om juridiska inslag som måste finnas med för att garantera individens rättssäkerhet. Sådana aspekter är viktiga för forskaren att känna till när hen gör sin analys. Då blir forskningen mer verklighetsförankrad.

Anna Prats Nielsen och Agneta Häggström, språkvårdare på Försäkringskassan

Att bygga professionell identitet genom skrivande: En studie av blivande socionomers reflektionskrivande

Andreas Nord

Institutionen för nordiska språk, Uppsala universitet

Siv-Britt Björktomta

CESAR – Centrum för socialt arbete, Sociologiska institutionen, Uppsala universitet

I dag är det ett ideal inom många yrkesinriktade högskoleutbildningar att göra studenterna till reflekterande praktiker. Inte minst är det reflekterande skrivandet hävdvunnet och centralt inom socionomutbildningar (Rai 2006), och de ses som en viktig del i studenternas byggande av professionella identiteter – att skapa ett professionellt socionom-jag skilt från det privata jaget.

Som akademiskt skrivande är reflekterande genrer dock ovana, kanske rent av motsägelsefulla, för studenter som hittills stött på andra typer av akademiska genrer (Rai 2006; Wharton 2012). Textdrag som har pekats ut som karakteristiska för reflekterande texter är sådant som personlig närvaro med ett tydligt och närvarande text-*jag*, något som inte alltid utmärker högskolans genrer. Samtidigt är det viktigt att det inte är det "privata" jaget som ska framträda (Wharton 2012).

I föredraget presenterar vi en studie där vi följer ett antal studenter som skriver reflekterande texter inom kurser under olika terminer inom en socionomutbildning, där ett upplägg med loggboksskrivande och reflekterande uppgifter nyligen har gjorts till ett återkommande inslag. Syftet är att se på hur och när studenterna lär sig att ta plats i texten på rätt sätt och hur de lär sig att hantera den reflekterande genren, liksom i förlängning att bidra till att utveckla skrivandet – och deras utveckling av professionella identiteter.

Referenser

Rai, Lucy, 2006. Owing (up to) Reflective Writing in Social Work Education. *Social Work Education* 25 (8), s. 785–797.

Wharton, Sue, 2012. Presenting a united front: Assessed reflective writing on a group experience. *Reflective Practice* 13 (4), s. 489–501.

Exjobb på tröskeln: Det akademiska examensarbetet mellan universitet och arbetsplats inom en ingenjörsutbildning

Andreas Nord, Erik Falk & Jack Fägrell

Institutionen för nordiska språk, Uppsala universitet

I föredraget presenterar vi ett projekt som handlar om skrivandet av examensarbeten på ett utbildningsprogram på ett stort svenskt universitet. Det rör sig om ett treårigt kandidatprogram som gör studenterna till högskoleingenjörer i byggteknik, och det avslutas med att studenterna skriver självständiga examensarbeten, som i allmänhet samtidigt ska fungera som en teknisk rapport som reder ut ett visst problem för en arbetsplats. Detta arbete ska således samtidigt bidra till att utbildningen uppfyller högskoleförordningens högt ställda krav för kandidatexamen och (enligt kursansvarig) vara mer akademiskt än en vanlig teknisk rapport, och vara av relevans för en extern uppdragsgivare. Som stöd för arbetet har studenterna – som i allmänhet skriver i par – en handledare på arbetsplatsen och en s.k. ämnesgranskare på universitetet (som också har en typ av handledarfunktion). Slutligen bedöms arbetet av en examinerator inom universitetet, som sätter betyget underkänt eller godkänt utifrån ämnesgranskarens rekommendation.

I projektet undersöker vi hur studenter och andra inblandade ser på och hanterar de synbarligen motstridiga krav och förväntningar som kommer av att dessa arbeten samtidigt är examinerande uppgifter i en universitetsutbildning och uppdrag för en arbetsplats. Den akademiska traditionen – liksom också de formella krav som examensmålen ställer – kan väntas styra mot andra val och andra konventioner än de mer nyttoorienterade krav som kan väntas bli prioriterade i ett arbetslivsperspektiv, och det blir ytterst de skrivande studenternas uppgift att balansera dessa förväntningar. Syftet med projektet blir att utforska denna typ av skrivande mellan akademi och arbetsliv – de attityder som omgärdar det, de motsättningar som finns i verksamheten och de strategier som används för att hantera dessa.

Klarspråk som nyspråk? En explorativ diskussion om förhållandet mellan klarspråksforskning och hur myndigheters kommunikation uppfattas i angränsande discipliner

Den här presentationen handlar om klarspråksarbete i förhållande till förändrade ideal och nya arbetsformer i offentlig verksamhet i första hand i Sverige och har som mål att översiktligt presentera och diskutera några tänkbara undersökningsområden och frågeställningar som bygger på en gemensam, tänkbar multidisciplinär ansats.

Idag är det praktiska arbetet med klarspråksidealen om vårdat, enkelt och begripligt språk i offentlig förvaltning och den tillhörande forskningen om klarspråk i myndighetssammanhang ett etablerat fält inom nordistisk språkvetenskap. I stora drag har klarspråksperspektivet utvecklats från ett huvudsakligt fokus på begripliga och tydliga texter under 1970- och 80-talen till ett utvidgat intresse för språkideologiskt inriktade frågor på senare år. Språkvetenskapens mer eller mindre interna diskussioner om klarspråksarbetet i verksamheter och genom forskningen om klarspråksarbetets förändringar och utmaningar har också problematiserat frågor i linje med utvecklingen på senare år: t.ex. effekter av digitalisering och ökad flerspråkighet i Sverige (Nord, Nyström Höög & Tønnesson 2015:3ff). Dessutom har forskning om klarspråk från ett språkideologiskt maktperspektiv efterfrågats i tidigare översikter av klarspråksforskning (t.ex. Josephson 2009:104). Detta har också skett i undersökningar och diskussioner om klarspråksarbetets demokratiska grund i förhållande till förväntningar om språklig effektivitet och funktionalitet (Lind Palicki & Nord 2015) eller om språkkonsultens/klarspråksarbetarens roll i ett klarspråksinriktat verksamhetssammanhang (Nord, Nyström Höög & Tønnesson 2015; Nord 2017).

En ofta nämnd men kanske mer sällan central undersökningsingång i aktuella diskussioner om klarspråksforskning rör myndigheters och offentlig förvaltnings förändrade verksamhetsformer och då särskilt anpassningen till företagsliknande arbetsformer från policy- och planeringsnivå till den operativa verksamheten. Ett exempel på en sådan undersökning på policynivå är Nyström Höög (2015) om myndigheters värdegrundstexter som tar upp en viss textgenre och dess användning ur ett klarspråksperspektiv. Ett exempel som är mer inriktat på språkdrag i förhållande till samhällsfunktioner och -styrning är Rahm & Ohlsson (2009) om äldreomsorgens texter om boendeval för äldre medborgare. Samtidigt sker liknande diskussioner inom bl.a. organisationsforskning, kulturgeografi eller företagsekonomi om myndigheters policyarbete och inte minst kommunikation av alltmer komplexa och inte minst omstridda eller debatterade samhällsfunktioner. En återkommande men trots allt lös punkt i både språk- och samhällsvetenskapliga studier av myndigheters kommunikation kan sägas vara förhållandet mellan medborgare och myndighet och hur dessa roller definieras och till och med omdefinieras i dagens samhälle.

Med denna presentation vill jag därför väcka några frågor och också inleda en diskussion med bakgrund i ovanstående problembeskrivning och i förhållande till aktuell teoribildning om myndigheters kommunikation inom både nordisk och internationell språkvetenskap samt i angränsande samhällsvetenskapliga discipliner. Till dessa frågor hör:

- Hur väl stämmer klarspråksidealen med hur myndigheters kommunikationsarbete hanteras, utvärderas och uppfattas?
- Går det att beskriva och i så fall problematisera en praktisk och/eller ideologisk förskjutning i vad som kommuniceras mellan myndighet och individ över tid?
- Går det att urskilja eller formulera gemensamma mål för forskningen om klarspråk och forskning om t.ex. myndigheters kommunikation?

Presentationens material bygger på litteratur från de olika vetenskapliga discipliner som i vid bemärkelse intresserar sig för området samt på policydokument och -rapporter om klarspråk och kommunikation från offentlig förvaltning och myndigheter.

Referenser:

Josephson, Olle (2009). *Klarspråksforskningens framtid*. I: Catharina Nyström Höög (red.), *Medborgare och myndigheter*. TEFA 47, Uppsala universitet. S. 100-107.

Lind Palicki, Lena & Nord, Andreas (2015). Från demokratisk rättighet till tips och småknep i skrivandet Några nedslag i det svenska klarspråksarbetet. *Sakprosa* 7(2).

Nord, Andreas (2017). *Klarspråksarbete och yrkeslivsskrivande. En forskningsöversikt*. Rapporter från Språkrådet 7. Stockholm: Språkrådet.

Nord, Andreas, Nyström Höög, Catharina & Johan Tønnesson (2015). *Sakprosa* 7(2).

Nyström Höög, Catharina (2015). Värdegrundstexter – ett nytt slags uppdrag för klarspråksarbetet? *Sakprosa* 7(2).

Rahm, Henrik & Ohlsson, Claes (2009). Klarspråksarbete, myndigheter och mottagare. Exempel från äldreomsorgen och Malmö stad. I: Catharina Nyström Höög (red.), *Medborgare och myndigheter*. TEFA 47, Uppsala universitet. S. 25-42.

Växthuseffektens representationer – en av naturens abstrakta processer i text och bild i sakprosa för barn

Abstrakta begrepp inom naturvetenskaperna innebär en särskild utmaning eftersom de förutsätter en förståelse av processer som vi inte kan uppfatta med våra sinnen. En strategi för att begripliggöra naturvetenskapliga fenomen som elektricitet och fotosyntes är därför att ta hjälp av visuella resurser för att representera delar av begreppsinnhållet. Ett av den naturvetenskapliga textens kännetecken är just att kunskap representeras med resurser i olika modaliteter. I föredraget redogör jag för representation i text och bild av begreppet *växthuseffekten*, dvs. den process som innebär att atmosfären absorberar värmestrålning och därmed skapar ett drägligt klimat på jorden. Syftet är att undersöka samspelet mellan text och bild som strategi för att rekontextualisera (Linell 1998, Hyland 2010) och därmed tillgängliggöra ett abstrakt begreppsinnhål för barn.

Frågor som jag har velat besvara är vilka begreppskomponenter som representeras, i vilken eller vilka modaliteter och hur samspelet mellan text och bild ser ut. Härvid har jag använt mig av Barthes (1977) begrepp *avbyte* och *förankring* i Björkvalls (2009) uttolkning, begreppet *narrativ representation* (Kress & van Leeuwen 2006) och diskursorienterad metafor-teori (Deignan, Littlemore, Semino 2013).

Materialet är ett antal sakprosatexter för barn, s.k. faktaböcker, och ett jämförelsematerial som består av populära framställningar riktade till vuxna. Faktaboken hämtar inslag från både populära naturvetenskapliga framställningar med vuxna som målgrupp och bilderbokslitteratur riktad till barn. Detta faktum tillsammans med den jämförande ansatsen har gjort det möjligt att också besvara frågan om huruvida det förekommer en interdiskursiv rekontextualisering.

Resultatet visar att det finns en tydlig avbytesrelation mellan text och bild i både texterna riktade till barn och texterna med vuxna som målgrupp, att det i sammanhanget centrala begreppet *absorption* framför allt i beskrivningarna riktade till barn beskrivs i text med hjälp av verb hämtade ur en mänsklig erfarenhetsdomän av att använda händerna och att en interdiskursiv rekontextualisering av bild är stark i barnlitteraturen.

Referenser

Barthes, Roland (1994). *Elements of semiology*. 18. pr. New York: Hill and Wang.

Björkvall, Anders (2009). *Den visuella texten: multimodal analys i praktiken*. Stockholm: Hallgren & Fallgren.

Deignan, Alice., Littlemore, Jeannette. & Semino, Elena (red.) (2013). *Figurative language, genre and register*. Cambridge: Cambridge University Press.

Hyland, Ken (2010). Constructing proximity: relating to readers in popular and professional science. *Journal of English for Academic Purposes*, 2010 June, Vol. 9(2). S. 116–127.

Kress, Gunther R. & Van Leeuwen, Theo (2006). *Reading images: the grammar of visual design*. 2. ed. London: Routledge.

Linell, Per (1998). *Approaching dialogue: talk, interaction and contexts in dialogical perspectives*. Philadelphia: John Benjamins Publishing.

Bevisbörda, utredningsansvar och rättspraxis –

Om skyldigheter i Migrationsöverdomstolens prejudikat om ensamkommande barn

Linda Pfister

Migrationsöverdomstolen, som är tredje och sista instans i den svenska asylprocessen, skriver i sina slutgiltiga domar (s.k. prejudikat) att ensamkommande barn ”har bevisbördan för att göra sitt behov av skydd sannolikt”, att Migrationsverket ”har” och att Migrationsdomstolen ”kan få” ett utredningsansvar (MIG 2014:1). Såväl de sökande barnen som underinstanserna åläggs sålunda skyldigheter att på olika sätt bidra till utredningen. Migrationsöverdomstolens egen skyldighet består främst i att skapa en rättspraxis som skriftligt förmedlar att alla berörda parter har uppfyllt sina krav – dels för att garantera en rättssäker och objektiv process i det aktuella fallet, dels för att ge underinstanserna vägledning för hanteringen av framtida liknande fall.

I presentationen utforskas hur Migrationsöverdomstolen tar itu med denna diskursiva utmaning. Med hjälp av systemisk-funktionell deltagaranalys studerar jag vilka krav som ställs på berörda parter och hur skenet av objektivitet upprätthålls trots delvis motstridiga och genomgående svåra avvägningar hos asylinstanserna. Materialet består av fyra prejudikat om ensamkommande barn, varav två är till barnets fördel (från 2009 och 2015) och två till dess nackdel (från 2009 och 2014). De preliminära resultaten visar att skyldigheter i större utsträckning läggs på barnen, som förmår att hantera upplevda situationer och att självständigt uppfylla sin bevisbörda, medan asylinstansernas utredningsansvar består i att ”göra bedömningar” av barnens handlingar. Resultaten visar också att asylinstanserna tar ansvar för, och vanligen är eniga om sina bedömningar. Att dessa nödvändigtvis grundar sig på asylinstansernas egna avvägningar – exempelvis av vilka rättskällor som har tillämpats och hur de har tolkats i det enskilda fallet – explicit görs däremot sällan.

Tiina Pitkjärvi

Forum för textforskning

Annonsering mellan hälsouppllysning och produktreklam: triviala texter som föremål för kritisk textanalys

I mitt avhandlingsarbete har jag undersökt hur socialt deltagande om ett sårbart ämne som bröstcancer realiseras medialt: en del av mitt material har bestått av sponsorföretags annonser där socialt engagerad handling förbinds med konsumtion av något slag. Jag har definierat mitt studieobjekt som en *social praktik* (van Leeuwen 2008, Ledin och Machin 2015), och utgår från att även om texterna i sig kan tolkas som triviala kulturella artefakter ringar de också in bredare diskursiva mönster. Genom att dessa triviala texter också utgör diskursiva fragment (jfr Baxter 2003, van Leeuwen 2008, Reisigl & Wodak 2016) medverkar de i förhandlingar om möjligheterna till socialt deltagande i en marknadskontext (och inom en nyliberal samhällsordning). En diskursanalytisk legitimeringsanalys (van Leeuwen 2008) av hur socialt deltagande rekontextualiseras visar att texterna möjliggör (erbjuder) vissa typer av sociala handlingar och villkorar samtidigt sådana handlingar. Beträktade som diskursiva fragment anger annonstexterna även t.ex. hur individen förutsätts ta hand om sin egen privata hälsa och också på vilket sätt mottagaren förutsätts vara empatisk och socialt deltagande.

Heidi Poutanen

Legitimering av ekologiskt medveten konsumtion i finlandssvenska kundtidningar

Reklam och andra kommersiella texter påverkar konsumenters värderingar och val av produkter och livsstil. Inte sällan lockas konsumenter med försäljningsargument som handlar om produkters ekologiska hållbarhet. I mitt föredrag presenterar jag en pågående studie som har syftet att ta reda på hur textsamspellet (intertextualiteten) i kundtidningar legitimerar ekologisk produktion och konsumtion. Materialet består av artiklar som har publicerats i de finlandssvenska kundtidningarna *Samarbete*, *K-Mat* och *Etiketten*. Tidningarna utges av ledande aktörer på livsmedelsmarknaden i Finland. Innehållsliga teman i samtliga tidningar berör livsmedelsprodukter, mat och matlagning. Kundtidningar representerar generellt ett relativt outforskat område trots att denna typ av marknadskommunikation är vanlig i dagens samhälle.

Studien har sin utgångspunkt i Theo van Leeuwens (2008) diskursanalytiska ramverk som utgår från sociala praktiker som regleras genom att de reproduceras med språk eller andra semiotiska resurser. Van Leeuwen (2008: 105 f.) skiljer fyra huvudtyper av legitimering: Auktoritetslegitimering, moralisk legitimering, rationalisering och mytopoesis. I presentationen diskuterar jag och ger exempel på hur olika legitimeringsstrategier realiseras i kundtidningarnas texter. Således är jag intresserad av hur texterna konstruerar svar på frågorna "Varför ska man producera ekologiskt?" eller "Varför ska man köpa ekologiska produkter?".

Studien är en del av min pågående doktorsavhandling som handlar om hur betydelser av en ekologiskt medveten produktion och konsumtion skapas och upprätthålls i finlandssvenska kundtidningar.

Källförteckning

van Leeuwen, Theo 2008: *Discourse and Practice: New Tools for Critical Discourse Analysis*. New York: Oxford University Press.

Abstratet till Forum för textforskning 13

7-8 juni 2018

Henrik Rahm, Språk- och litteraturcentrum, Lunds universitet

Åsa Thelander, Institutionen för strategisk kommunikation, Lunds universitet

En ny berättelse om hållbarhet eller en hållbar berättelse?

De drygt 50 statligt ägda företagen i Sverige har ett värde på cirka 430 miljarder kronor och rapporterar sina verksamheter i separata årsredovisningar. Dessutom sammanställer regeringen årligen en översiktlig berättelse på ett hundratal sidor som kallas verksamhetsberättelse. Denna genre syftar till för att redovisa, motivera och legitimera statligt ägande och har riksdagen som primär mottagare. Verksamhetsberättelsen bygger till stor del på en sammanställning av de enskilda företagens årsredovisningar men sätter in uppgifterna i ett nytt sammanhang för att visa hur ägarportföljen bidrar med värden av olika slag till staten.

Till skillnad mot privata företag har statliga företag flera mål som de ska leva upp till: ekonomiska mål, uppdragsmål och hållbarhetsmål. Ungefär hälften av företagen har uppdragsmål som kan gälla allt från infrastruktur till folkhälsan. I verksamhetsberättelsen till riksdagen finns ekonomisk redovisning och redogörelser för hur bolagen lever upp till de tre typerna av mål. I den inledande delen av redovisningen finns ett förord av näringsministern, ett avsnitt om aktivt ägande samt generella resonemang om statligt ägande. Dessutom finns en ensidig sammanfattning för vart och ett av de statliga företagens årsredovisningar. Genren verksamhetsberättelse för de statliga ägda företagen ligger alltså i skärningspunkten mellan samhällets ekonomiska och politiska intressen där ekonomisk redovisning kombineras med politisk redovisning och politisk argumentation.

Sverige skrev under FN:s 17 globala mål för hållbar utveckling och Agenda 2030 vid FN:s toppmöte 25/9 2015. Den svenska regeringen presenterar målen med arbetet på sin webbplats: <http://www.regeringen.se/regeringens-politik/globala-malen-och-agenda-2030/>

Regeringens arbete sker på olika politiska nivåer. Vårt intresse gäller hur de statligt ägda företagen förverkligar Agenda 2030 och de 17 globala målen och hur detta beskrivs i regeringens verksamhetsberättelse för de statligt ägda företagen. Vi undersöker verksamhetsberättelsen för året innan Agenda 2030 antogs, dvs 2014, samt de två verksamhetsberättelser som publicerats efter att Agenda 2030 antogs, dvs 2016 och 2017. Det överordnade syftet är att undersöka vilka avtryck Agenda 2030 gör i verksamhetsberättelserna. Våra forskningsfrågor är:

Vilka konsekvenser får Agenda 2030 för den inledande delen i verksamhetsberättelserna, näringsministerns förord och den gemensamma beskrivningen av de tre typerna av målen?

Hur motiveras hållbarhetsmål, ekonomiska mål och uppdragsmål 2014 respektive 2016 och 2017?

Abstract

Anna Sahlée & Mikael Kalm

Elevtexter och lärarkommentarer från 1800-talets andra hälft

Skolan är en normförmedlande institution, inte minst vad avser språkliga normer.

Modersmålsundervisning (som svenskämnet först benämndes) introducerades i svenska skolor under 1800-talet och har alltjämt sedan dess spelat en stor roll för förmedlandet av skriftspråksnormer.

Dessa normer har så klart förändrats över tid, men exakt hur är inte helt utrett. Den forskning som fokuserat på skrivande i skolan ur ett historiskt perspektiv har bl.a. undersökt uppsatsämnen och skrivanvisningar (Lötmarker 2004) och vissa syntaktiska drag i elevtexter (Lindberg 1973).

Normförmedlandet har således undersökts antingen mer övergripande eller mer detaljorienterat.

Enskilda lärares nedslag i elevtexter har i ett historiskt perspektiv endast i mindre utsträckning berörts och då snarast i förhållande till specifika språkliga fenomen (som t.ex. är fallet i Lindberg 1973). En sådan undersökning skulle i vår mening bidra med en viktig komplettering för förståelsen av vilka språkliga normer som rått och råder i svenska skolor.

I detta föredrag presenterar vi preliminära resultat från en undersökning av studenttexter från andra hälften av 1800-talet. Undersökningen utgår från ett antal frågor som vi kommer att behandla under föredraget: Vad kommenterar eller rättar de enskilda lärarna i studenternas texter? Vilka kommentarer/rättningar är vanligast? Går det att se vilka normer som ligger bakom dessa kommentarer/rättningar? Hur ser förhållandet mellan kommentarerna/rättningarna och betygen på texterna ut?

Undersökningen är en del av ett större projekt som vi kort kommer att presentera under föredraget.

Referenser

Lindberg, Ebba, 1973: Studentsvenska 1864–1965. Diss. Stockholm.

Lötmarker, Lena, 2004: Krian i förändring. Uppsatsämnen och skrivanvisningar för läroverkets svenska uppsatsskrivning. (Lundastudier i nordisk språkvetenskap A 61.) Diss. Lund.

Abstract Forum för textforskning 13
7-8 juni 2018 i Lund

Att göra det omöjliga möjligt
Språkliga garderingar i skatteprocessen för att hantera osäkerheter i företagsvärdering

Niklas Sandell, Företagsekonomi, Ekonomihögskolan, Lunds universitet

Om en anställd, på grund av sin tjänst, förvärvar ett värdepapper till ett förmånligt pris räknas förmånen som inkomst det beskattningsår förvärvet sker. Värdet på förmånen bestäms utifrån värdepapprets marknadsvärde. När en anställd i tjänsten förvärvar aktier i det företag denne verkar i måste dessa aktier värderas genom en företagsvärdering. En företagsvärdering blir särskilt problematisk när företaget är ett icke noterat företag och ytterligare komplikationer uppkommer när det rör sig om ett partner-ägt företag (vilket är vanligt bland revisionsbyråer, advokatbyråer och konsultföretag). Ett särskilt uppmärksammat rättsfall är det s.k. PwC-fallet. I detta prövades frågan om huruvida PwC utgett avgiftspliktiga förmåner genom att 45 anställda under 2010 förvärvade totalt 1 380 aktier i bolaget för 10 kronor per aktie. Skatteverket bedömde värdet per aktie till 35 000 kronor.

En företagsvärdering bygger på antaganden, bland annat om framtida kassaflöden och vad som är ett rimligt avkastningskrav. Den är således mycket subjektiv. Samtidigt vilar lagstiftningen på möjligheten att objektivt visa på sakförhållanden som leder till en viss beskattning. Lagstiftaren har stått inför valet mellan att antingen acceptera att beskattning av viss värdeöverföring är omöjlig eller att anse att det är möjligt att göra tillräckligt precisa företagsvärderingar i syfte att uppnå en likvärdig beskattning. Lagstiftaren har valt det senare. Samtliga aktörer i processen måste alltså acceptera att beskattning av icke noterade värdepapper är möjlig. Aktörerna är domstolarna som ska fatta beslut utifrån lagen, samt parterna Skatteverket, som är den tillsynsmyndighet som har att tillse att lagen tillämpas korrekt och rättvist, och PwC, som intressant nog säljer företagsvärderingar bland annat som underlag för skattetvister.

Den fråga som ställs i detta projekt är: Vilka och på vilket sätt använder aktörerna s.k. språkliga garderingar (*linguistic hedging*) i sin argumentation för att hantera osäkerheterna i företagsvärderingar och därmed för att legitimera sina vägval och beslut? Med språklig gardering avses här en diskursiv resurs som används för att uttrycka osäkerhet, skepticism och öppenhet om kunskapsanspråk. En rättsprocess handlar inte nödvändigtvis om rätt och fel, utan om vem som kan lämna den mest trovärdiga och övertygande berättelsen.

Studien vilar på närläsning av alla offentliga dokument som finns i PwC-målet, inklusive två domslut (domskålen i förvaltnings- och kammarrätten) och elva inlagor från parterna. På FOT 13 avser jag att presentera preliminära resultat från studien. Dessa visar på såväl garderingar för att försvara intagen position i den aktuella sakfrågan, men också garderingar för att vidmakthålla bilden av objektiva och legitima rättsregler.

Berättelserna i ”VD har ordet” I dialog med företagets omvärld

Niklas Sandell, Företagsekonomi, Ekonomihögskolan, Lunds universitet
Mikael Sjöblom, Partner och rådgivare i investerarrelationer vid Aspekta AB
Peter Svensson, Företagsekonomi, Ekonomihögskolan, Lunds universitet

En årsredovisning är mycket mer än ett svar på de krav som ställs på företag i lagstiftningen. Den är också mer än endast en, mer eller mindre korrekt, redogörelse av det gångna året. Årsredovisningen skapar, precis som annan företagskommunikation, mening och innebörd för företaget, dess verksamhet och även för dess omvärld, något som sker i samspel med de värderingar som råder i det omgivande samhället. På så vis är årsredovisningen en del av företags pågående dialog med det omgivande samhället.

Den troligen mest lästa delen av årsredovisningen är det inledande avsnittet ”VD har ordet” där verkställande direktören får möjlighet att summera det gångna året och ge sin syn på företagets möjligheter och utmaningar. ”VD har ordet” är en typ av text, som i förhållande till många andra delar av årsredovisningen, är lättillgänglig till både stil, innehåll och tonfall.

I vår studie av ”VD har ordet” har vi väglett av frågor som: Vilken dialog och vilka aktörer är delaktiga i den dialog i vilken ”VD har ordet” är ett inspel? Vems frågor är det som besvaras i ”VD har ordet”?

Genom att närläsa ett antal ”VD har ordet” försöker vi besvara dessa frågor. Ett sätt att närma sig årsredovisningens implicerade läsare är att analysera de olika typer av berättelser som förekommer. En berättelse ska här förstås som ett i samtiden och kulturen typiskt – och ofta institutionaliserat – sätt att redogöra för en händelse, omständighet eller situation. Berättelser kommunicerar även värderingar och moral.

I vår studie av 30 ”VD har ordet” har vi identifierat ett antal typberättelser som tenderar att återkomma i flera företag. De berättelser som vi har identifierat är den kamerala berättelsen, den strategiska berättelsen, den visionära berättelsen och den politiska berättelsen. Därtill har två typer av tal identifierats: säljtalet och tacktalet. Berättelserna belyser samtiden genom att beskriva och kommentera ekonomiska, politiska och kulturella händelser, debatter och omständigheter. Den avsedda funktionen är att kommunicera med någon intressent, men ”VD har ordet” har även andra funktioner, där texterna säger något retrospektivt om det samhälle, politiska klimat och tekniska förändringar som präglar en viss tid. Det är med andra ord en arkeologisk text som ger oss insikter i den tidsanda i vilken företaget verkar. Texten kan också säga något om rådande syn på ansvarstagande, engagemang, och relationer.

Dagens ”VD har ordet” präglas dock av försiktighet. Frågan är i vilken utsträckning det faktiskt är verkställande direktörens berättelse. Berättelserna drar snarare mot institutionaliserade idéer om vad ett ”VD har ordet” ska innehålla, vilka bottenar i det försiktiga, återhållsamma och riskfria.

På FOT 13 kommer vi att presentera våra preliminära resultat och illustrera dessa med exempel ur materialet.

Den intima ledaren? Om ledarartiklar, informalisering och språklig förändring

I en krönika i *Svenska Dagbladet* (SvD) skriver Olle Josephson (2014) att en av de viktigaste pågående språkbruksförändringarna är intimiseringen. Han konstaterar att vi språkbrukare sedan *du*-reformen runt 1970 hela tiden vill ”förskjuta vårt språkbruk ett snäpp mot det nära, vardagliga och informella”. En sådan utveckling är enligt Josephson (2004:96) tydlig i tidningsspråket, som enligt honom har närmat sig talspråket så att det nu i vissa fall kan liknas vid ett vardagligt samtal.

Men inom vissa tidningsgenrer förefaller ändå språket förbli förvånansvärt stabilt. I Jan Svenssons (1993) undersökning av ledarartiklar 1945–1985 är det mest slående resultatet hur oföränderlig ledargenren har varit under den analyserade perioden. När David Håkansson (2003) följde upp Svenssons undersökning med en studie av ledare från 1990 och 2000 var också hans övergripande slutsats att det visserligen sker vissa språkliga förändringar men att ”en stor konstans fortfarande råder” i ledarartiklarna (s. 227).

Hur ser då språket i ledarartiklarna ut idag? Att saker och ting har förändrats inom denna tidigare så trögrörliga genre anser i alla fall Josephson (2014), som i den nyss nämnda krönikan i SvD konstaterar att denna tidnings ledarartiklar uppvisar många intimiserande språkdrag, och inte alls längre är uppbyggda av en sådan ”distanserad utredarprosa” som en gång var fallet.

För att ta reda på huruvida den utveckling som Josephson lyfter fram verkligen har skett, och om den i så fall går i riktning mot ett mer informellt språkbruk, har jag följt upp Svenssons (1993) och Håkanssons (2003) undersökningar med en studie av 36 ledarartiklar publicerade i fyra morgontidningar 2015. I presentationen redogör jag för resultatet av denna undersökning. Det visar sig att det för flera av de analyserade språkliga dragen verkligen har skett en utveckling mot ett mer informellt språkbruk. Meningarna är till exempel kortare och meningsfragmenten fler i ledare 2015 än 1985, och i de yngre texterna förekommer både svordomar och slanguttryck. Men bilden är inte entydig. Ledarna från 2015 innehåller till exempel fler bisatser än ledarna i de äldre undersökningarna, och en hög andelen bisatser har tidigare ofta ansetts känneteckna formellt språkbruk. Därtill finns drag som inte verkar ha förändrats i någon större utsträckning alls: andelen satsradningar och substantiv uppvisar exempelvis inga större skillnader. I presentationen diskuterar jag vad förändringarna kan säga oss om hur idealet för texters språkliga utformning har förändrats över tid, liksom något om vad detta kan säga oss om samhällsförändringar i stort.

Referenser

- Håkansson, David (2003). ”Ledarspråk i förändring? En kvantitativ undersökning av språket i en dagstidningsgenre under 1990-talet.” *Språk och stil* (13). S. 215–228.
- Josephson, Olle (2004). *Ju: ifrågasatta självklarheter om svenskan, engelskan och alla andra språk i Sverige*. 4. uppl. Lund: Studentlitteratur.
- Josephson, Olle (2014). ”Snart är vi alla intima i offentligheten.” *Svenska Dagbladet* 2014-04-07. Tillgänglig: <https://www.svd.se/snart-ar-vi-alla-intima-i-offentligheten> [hämtad 2017-02-17].
- Svensson, Jan (1993). *Språk och offentlighet: om språkbruksförändringar i den politiska offentligheten*. Lund: Lund Univ. Press.

Att översätta vänskap

Fyra utgåvor av Anne på Grönkulla på svenska.

Anna Vogel

Institutionen för svenska och flerspråkighet

Stockholms universitet

Redan 1929 efterlyste Virginia Woolf skildringar av kvinnor som vänner i skönlitteraturen.

En huvudpoäng är att kvinnorna ska skildras i egen rätt och inte som en bifigur till en manlig karaktär, jämför det s.k. Bechdeltestet inom film. I mitt föredrag fokuserar jag på *Anne of Green Gables* (Montgomery 1908), mer specifikt huvudpersonen Annes vänskap med Diana.

Jag gör en analys på mikronivå där jag jämför tre olika översättningar till svenska, och

undersöker hur stilistiska val påverkar bilden av Anne och Diana vad gäller deras

handlingsutrymme, samt hur de framställs i förhållande till kön och ålder. Mina resultat visar

att flickorna i den första översättningen från Gleerup (1909) har mindre handlingsutrymme

och framställs som yngre och mer flickaktiga, men att detta förändras i senare översättningar

från Wahlström (1941 och 1962), så att flickorna får mer handlingsutrymme och inte framstår

som lika barnsliga/flickaktiga. Förändringen tolkas som en målgruppsanpassning som följer

kvinnans ökande makt under 1900-talet, vilken också möjliggörs av att lågprestigelitteratur

(Wahlström) kan förhålla sig friare till originalet. Dock är de senare översättningarna från

Wahlström förkortade, något som påverkar inramningen av vänskapen samt fördjupningen av

Annes karaktär. Intressant i sammanhanget är att den första översättningen från 1909 har

bearbetats så sent som 2017 (Lind & Co) och att bilden av flickorna inte förändrats vad gäller

de här undersökta aspekterna. Anne på Grönkulla uppfyller sålunda Virginia Woolfs önskan:

två flickor som beskrivs i sin egen rätt, och min undersökning visar att små stilistiska

variationer ger skillnader i hur personer och relationer beskrivs, skillnader som har med makt och kön att göra och som är relevanta utifrån ett feministiskt perspektiv.

Montgomery, L. M. (1908). *Anne of Green Gables*. Boston: L.C. Page & Company.

Woolf, Virginia (1929). *A room of one's own*. 2. impr. London: Hogarth Press.

Helen Winzell
Linköpings universitet

Skrivdidaktik – en tyst diskurs? Begreppsomfång i svenskläroarutbildningens kursplaner

För varje kurs som ges vid högskolor och universitet ska det enligt högskoleförordningen (Svensk författningssamling 1993:100, 6 kap, 14 §) finnas en kursplan. Förutom vissa fastställda krav, ges stor frihet i utformningen av kursplaner, varför dessa texter kan formuleras på olika sätt vid olika lärosäten.

Oavsett hur ett visst lärosäte utformar sina kursplaner, kan det antas att sådant som betraktas som centralt i en utbildning synliggörs där. Kursplaner som beskriver ämnesläroarutbildningen i svenska kan därför bland annat förväntas innehålla explicita formuleringar om skrivdidaktik.

I mitt avhandlingsarbete studerar jag hur skrivande och skrivdidaktik som kunskapsområden framställs och förmedlas i samtliga kursplaner i ämnet svenska vid de 19 lärosäten som erbjuder ämnesläroarutbildning med inriktning mot gymnasiet. En empiristyrd diskursanalys av såväl kursmål som kursbeskrivningar visar att skrivdidaktik förmedlas i mycket olika omfattning i olika lärosätens kursplaner och att den retoriska förmedlingen av skrivdidaktik i vissa fall är mycket knapphändig.

Resultatet visar att det förekommer mycket olika sätt att formulera sig om skrivande och skrivdidaktik i kursplaner från olika lärosäten. Skillnaden kan i stor utsträckning relateras till ord och uttryck som har mer eller mindre klar referens till *skrivundervisning som ett skrivutvecklande arbete*. Följden blir att det utbildningsinnehåll som riktas mot skrivundervisning synliggörs med varierande tydlighet. Skillnaden i referens kan relateras till det som kallas *begreppsomfång*, alltså den mängd referenter som kan betecknas av ett ord eller uttryck.

Syftet med presentationen är att synliggöra hur uttryck som är mer eller mindre synonyma till skrivundervisning och som har olika begreppsomfång kan påverka möjligheten att urskilja skrivutvecklande arbete som en del av svensklärares uppdrag.